

LANDSKAP TRÄDGÅRD JORDBRUK

Rapportserie

Inventering av genomförda karaktärsanalyser

Jenny Nord, Boel Persson & Ingrid Sarlöv Herlin

Område Landskapsarkitektur Alnarp

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

Rapport 2012:3

ISSN 1654-5427

ISBN 978-91-87117-02-2

Alnarp 2012

Omslagsbild: Omslagsbild: Vy över Österplana kyrka och slätten från Högekullen på Kinnekulle.
Foto av Ingrid Sarlöv Herlin 2011.

An inventory and review of Swedish landscape characterisations

---

Jenny Nord, Boel Persson & Ingrid Sarlöv Herlin

This is a report from work made in the project Method development for landscape characterisations as part of the implementation of the European Landscape Convention (ELC), within the Built Environment programme which is part of SLU's task of Environmental monitoring and assessment (EMA). During the last years there has been an increased amount of landscape analyses in Sweden, especially in connection with wind power planning. However, there is no conformity among them and their qualities are rather disparate. Further their connection with ELC is often weak. This report presents a national inventory of landscape characterisations until December 2012. They are studied, with reference to the aim with the analysis their scales (national, regional and municipal) and with their connections with landscape as expressed in the ELC.

Inventering av genomförda landskapskaraktärsanalyser

Introduktion

Föreliggande skrift är en rapportering från arbete inom Fortlöpande miljöanalys (FoMA) projektet Utveckling av metoder för landskapskaraktäriseringar som en del av implementeringen av den Europeiska Landskapskonventionen som finansieras genom programmet Bebyggd miljö. FoMA är ett uppdrag som SLU har utöver forskning och utbildning vars arbete anknyter till svenska miljö kvalitetsmål och Sveriges internationella miljösamarbete.

Rapporten består av en översikt av svenska landskapsanalyser av typen karaktärsanalyser som samlats in via länsstyrelserna, Boverket, Trafikverket och SLU. Inventeringen skedde under oktober och november 2011 och gäller läget nationellt vid årsskiftet 2011/12. En relativt stor insats har gjorts för att få gensvar från länsstyrelserna och kommunerna men det kan inte uteslutas att genomförda landskapsanalyser inte har kommit med i inventeringen.

Inventeringen och inledande bedömning av landskapsanalyserna har utförts av Boel Persson på Område Landskapsarkitektur vid SLU Alnarp, Jenny Nord, Område Landskapsarkitektur vid SLU Alnarp, har utvärderat analyserna och författat rapporten. Projektledare är Ingrid Sarlöv Herlin, Område Landskapsarkitektur, SLU Alnarp.

Förutsättningen för att landskapsanalyserna skulle föras in i inventeringen var att de skulle vara heltäckande, det vill säga de skulle täcka alla delar av landskapet inom det aktuella området och ej endast utvalda delar. De skulle också vara utförda med avseende på landskapskaraktär i vid bemärkelse. De analyser som har samlats in men som har sorterats bort med anledningen att de inte var heltäckande eller inte hade tydlig landskapsansats i metod, struktur eller utgångspunkt har definierats som ”annan analys”. Många av dessa kan vara goda och ändamålsenliga arbeten men kan inte definieras som karaktärsanalyser med ett helhetstänkande enligt den europeiska landskapskonventionens anda (se nedan).

Under de senaste åren har det skett en stor ökning av landskapsanalyser, dels mot bakgrund av landskapskonventionen men kanske framför allt med anledning av de krav som ställs på kommunal vindkraftsplanering. Till följd av det fick kommuner 2007 - 2010 möjlighet att ansöka om medel hos Boverket för att ta fram underlag för vindkraftsplanering och detta ledde till en stor ökning av vindbruksplaner och många av dessa med landskapsanalys (www.boverket.se). Planeringsstödet möjliggjorde landskapsanalyser och samarbeten över kommungränserna och var också ett betydande positivt bidrag till att utveckla den kommunala översiktliga planeringen i stort (Boverket 2011a).

Ett mål med denna inventering är att få en överblick över det nationella läget för landskapsanalyser och i synnerhet med utgångspunkt i:

- Geografisk täckning
- Sammanhang för analysen
- Metodiska utgångspunkter
- Anknytning till den europeiska landskapskonventionens grundtankar, här bedöms framför allt medverkansprocesser i *analysskedet* och helhetsperspektiv men även hur man förhåller sig till lokal identitet (se nedan).

Ett andra mål är att utifrån de insamlade analyserna över Sveriges olika landsdelar kunna formulera landskapstyper som kan utgöra en gemensam utgångspunkt att utgå ifrån i framtida landskapsarbeten enligt den metodutveckling som detta projekt samtidigt genomför (se Nord & Sarlöv Herlin 2011).

Den följande rapporten kommer diskutera de insamlade analyserna utifrån ovan punkter.

I denna sammanställning har tre nivåer av analyser tagits med; Kommunala, Regionala (huvudsakligen över landskap eller län) samt nationella. De nationella utgörs av ett rikstäckande landskapsarbeten vars avsikt är att dela in Sverige i olika regioner/karaktärer med utgångspunkt i naturgeografi, historia eller markanvändning.

Den Europeiska Landskapskonventionen (ELC)

Sverige ratificerade ELC i maj 2011, dokumentation och konventionens text finns tillgängliga på Riksantikvarieämbetets hemsida (www.raa.se, se detaljerad länk bland referenserna). ELC kan tolkas så att den ger impulser till nya, mer helhetsmässiga, angreppssätt vid skydd, planering och förvaltning av landskap (se Nord & Sarlöv-Herlin 2011). Detta skulle, efter fri tolkning av landskapskonventionen kunna innebära att;

- Landskapsanalyser med fördel kan inriktas på att ge övergripande kunskaper om landskapets förändringar.
- Arbeten om landskap kan med fördel sträva efter att vara sektorsöverskridande, dvs. inte separera natur och kultur utan istället fokusera på processer och funktioner i landskapet, (se mer under metodiska utgångspunkter).
- Landskapsanalyser bör omfatta alla landskap, inte bara valda utsnitt som anses vackra eller speciella av olika anledningar!
- En viktig infallsvinkel i landskapsbedömningar kan vara hur landskapet bidrar till den ekonomiska och sociala välfärden i ett område, vilket innebär att det även är viktigt att kartlägga och beskriva landskapets identitetsbärande funktioner, som utgör en grund för detta.
- Användbarheten av landskapsanalyser och landskapsbedömningar för en dialog med berörda människor, intressegrupper och myndigheter blir alltmer viktiga. Vi ser att många landskapsanalyser används som en dialogplattform. Vi går dock ett steg längre i denna genomgång och undersöker huruvida analyserna har tagits fram i dialog eller som expertprodukt (se nedan).

Karaktärstyper. Ger en snabb inblick i hur landskapet idag används, disponeras och ser ut; var tätorter finns, hur åkermarken breder ut sig, var ådalarna slingrar sig osv. Karaktärstyperna är generella och kan jämföras med andra landskaps karaktärstyper (The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage 2002, Nord & Sarlöv_Herlin 2011, Sarlöv Herlin 2012)

Karaktärsområden. Beskriver inte bara hur landskapet ser ut utan också hur man lokalt anknuter och förhåller sig till det, vilken speciell historia det har och hur man namnger det. På så vis ger karaktärsområdena landskapet dess kulturella identitet och sociala betydelse. Karaktärsområdena är unika och förtydligar bland annat platsidentitet. De är inte jämförbara med karaktärsområden i andra landskap (The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage 2002, Nord & Sarlöv-Herlin 2011, Sarlöv Herlin 2012).

Landskap *behöver* inte analyseras i kartografisk form, många av ovan kriterier kan uppfyllas utan en kartografisk karaktärsanalys. En sådan är dock ett bra kriterium för att tillgodose att *hela* landskapet studeras och har därför i detta projekt ansetts vara av betydande vikt.

Metodiska utgångspunkter

Denna genomgång har utgått från olika utgångspunkter i avsikten att skapa en bättre överblicksbild över det nationella läget av genomförda landskapsanalyser. Genomgången har inledningsvis bedömt om analysen kan sägas vara en karaktärsanalys eller ej. Därefter har en bedömning gjorts om analysen använder typ och/eller områdesindelning och vidare om analysen hänvisar till den engelska metoden Landscape Character Assessment (LCA), vilken är den gängse europeiska landskapskaraktäriseringsmetoden (The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage 2002) som starkt hänger samman med landskapskonventionens intentioner. LCA metoden indelar landskapet i både landskapstyper och landskapsområden enligt en hierarkisk modell vilket är ett pedagogiskt angreppssätt vilket ger en god helhetsbild (se textruta).

En annan aspekt som har uppmärksamats är om arbetena har genomförts med en tvärvetenskaplig ansats vad gäller sambanden mellan natur och kultur. Ofta är det analysens kontext som avgör detta, exempelvis om det är i samband med en gröstrukturplan är det mer sannolikt att så är fallet än vid en vindkraftsplanering. Dock är det få arbeten har diskuterat ekologiska perspektiv på detta vis.

Landskapskonventionen lägger stor vikt vid landskapets identitetsbärande aspekter (Berglund med flera. 2011) och lokal anknytning. Landskapet kan enligt konventionens grundtankar ses som en subjektiv uppfattning, en idé, som existerar i våra sinnen till skillnad från miljön som finns omkring oss vare sig vi uppfattar den eller inte (Berglund med flera 2011:12f). Genomgången har därför sökt urskilja om man arbetat med begreppet identitet eller berört det alls i analyserna.

Materialet som är genomgången är stort. Alla landskapsanalyser har lästs igenom åtminstone översiktligt. För att säkerställa att alla aspekter hade kontrollerats har sökord markerats för att

**Utdrag ur DEN EUROPEISKA
LANDSKAPSKONVENTIONEN
med hänsyn till dialogmoment.**

Artikel 5C – Allmänna åtgärder

...att införa förfaranden för medverkan från allmänheten, lokala och regionala myndigheter och andra parter med intresse för att utforma och genomföra den landskapspolitik som anges i b ovan.

Artikel 6C.1 – Särskilda åtgärder

...varje part förbinder sig att med aktiv medverkan av berörda parter, i enlighet med artikel 5c, och i syfte att förbättra kunskapen om sina landskap

Utdrag ur

**GUIDELINES FOR THE
IMPLEMENTATION OF
THE EUROPEAN LANDSCAPE
CONVENTION**

Part I – General principles

1G. All action taken to define, implement and monitor landscape policies should be preceded and accompanied by procedures for participation by members of the public and other relevant stakeholders, with the aim of enabling them to play an active role in formulating, implementing and monitoring landscape quality objectives

snabbt kontrollera om arbetena innehöll en viss information; detta gäller framför allt ”landskapskonventionen”, ”identitet” och ”ekologi”.

Medverkan och dialog

Boverket har inlett en utvärdering av de genomförda planeringsunderlagen för vindkraft som bidragen har lett fram till, bland annat en intervjustudie av sju kommuner om medborgardialog i vindkraftsplanering. Här framgår det bland annat att en aktiv medborgardialog eftersöks och testas på olika sätt, men detta gäller i de allra flesta fall vindkraftsplaneringen som helhet och det är sällan som landskapsanalysen i sig har framtagits genom en medborgardialog (Boverket 2011b). I de fall som *det framgår* att landskapsanalyserna har genomförts i dialog har denna genomgång noterat det. Vanligare är att landskapsanalysen har utgjort underlag för dialogen. Detta är givetvis mycket bra och önskvärt då landskapsanalysens kanske främsta goda egenskap är att vara en plattform för möten mellan olika perspektiv. Det som denna genomgång har sökt efter är dock att landskapsanalysen *i sig* har tagits fram i en medverkansprocess där medborgarna har fått vara med att kommentera och påverka denna.

Geografisk täckning och analysens sammanhang

Dessa båda aspekter utgör sammanställningens grundstomme och redovisas i både som statistik och kartform, se nedan. Analyserna har indelats i tre nivåer; nationella, regionala och kommunala. Därtill har en kategori ”Infrastrukturella analyser” lagts till för att dessa skär igenom de andra nivåerna och har andra specifika frågeställningar. Det är av stor vikt att man särskiljer de olika nivåerna då de möjliggör olika kunskapsunderlag. En lokal analys krävs om man ska arbeta på en lokal nivå. Det kan bli mycket

missvisande om man utnyttjar en regional analys (över länet exempelvis) för lokala frågeställningar utan att fördjupa den till en relevant skala. Det är som att försöka urskilja en skärgårds detaljrikedom från en nationell Sverige-karta.

Nationella analyser

De rikstäckande landskapsanalyserna som kan uppfattas som karaktärsanalyser är inte så många, dock är flera av dem väl använda inom olika planeringssituationer och är också relativt väl kända. Nedan följer en kort uppräknin g av dessa.

Nordiska ministerrådet har initierat flera rikstäckande karaktärsanalyser, dessa är *Naturgeografisk regionindelning av Norden* som har tryckts i två upplagor, 1977 och 1984, (Nordiska ministerrådet 1977; 1984) samt *Regionindelning av det agrara kulturlandskapet i Sverige* från 1987 vilken utfördes av Dan Carlsson (1987). Den sista har fokus på den historiska aspekten och på tidpunkten för kolonisation av de olika landskapen.

Ett av de mer välkända nationella landskapsarbetena utgör kanske Ulf Sporrongs kulturlandskapsindelning först i samband till Nationalatlas 1994 (Sveriges nationalatlas 1994) och sedan i samband med Riksantikvarieämbetets kulturmiljöprogram för Sverige (Sporrong 1995). Tillsammans med Urban Ekstam gjordes sedan ett försök att integrera naturgeografiska och kulturgeografiska regionindelningar till en gemensam landskapsindelning 1996 (Sporrong & Ekstam 1996). Hans Antonssons genomgång av nationella och regionala landskapsanalyser för Vägverket publicerades 2006, och utgör även i sig själv en nationell analys som har använts flitigt framför allt inom Vägverkets egna arbeten (Antonsson 2006). Även naturvårdsverket har gjort en sammanställning över nationella landskapsarbeten i en rapport från 2009 (Naturvårdsverket 2009:54). För en grundligare genomgång av nationella analyser hänvisas till Antonsson 2006.

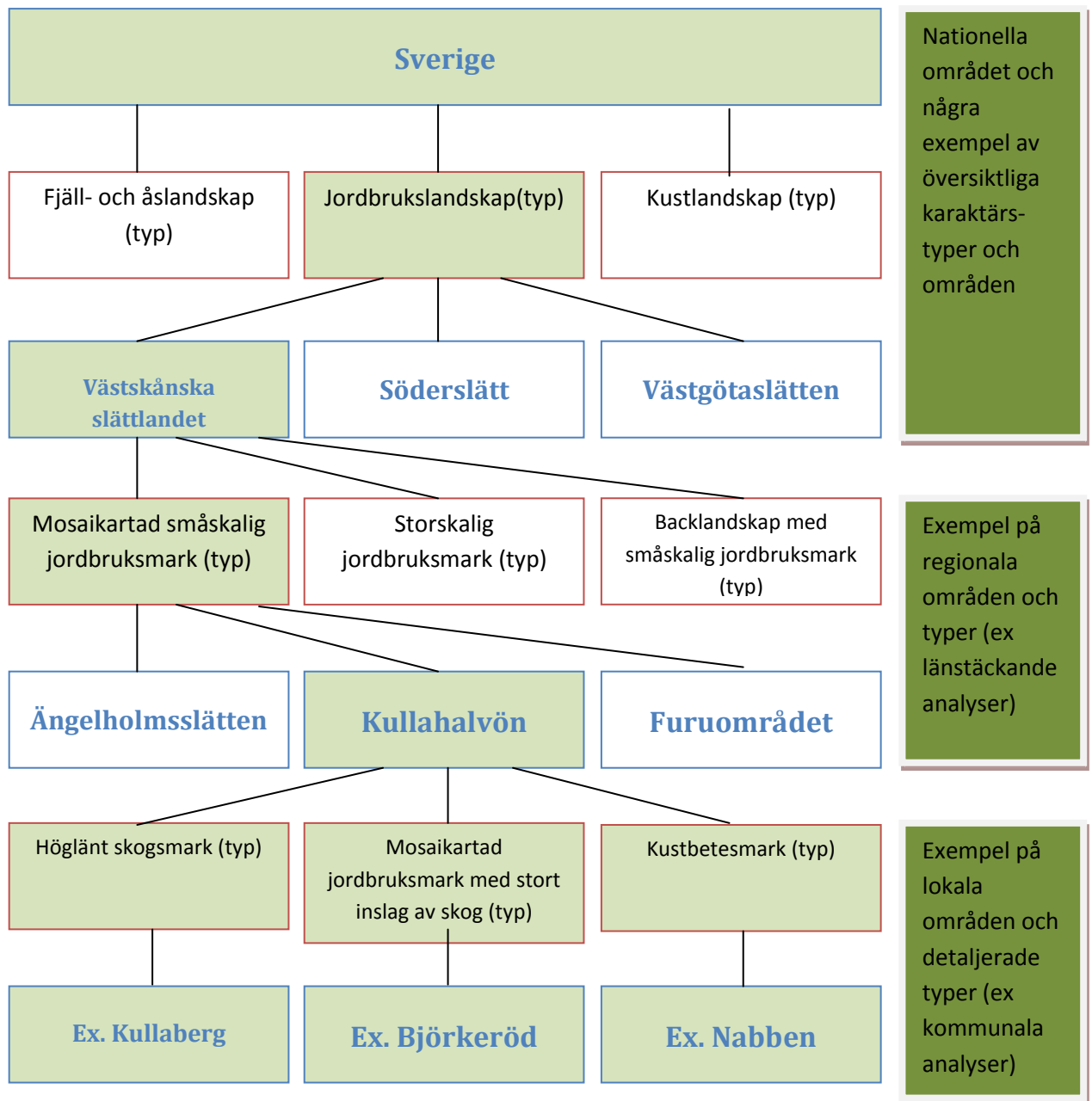

Fig. 1. Ett fiktivt exempel på hur olika geografiska skalnivåer kan samspela med varandra. De olika skalorna möjliggör olika detaljeringsgrad, det innebär att det först är i den detaljerade skalan som vissa lokala utmärkande landskap blir uppmärksammade, exempelvis Kullaberg. Karaktärsområden är skrivna med blå text medan typerna är skrivna med svart text, landskapstråden som följs från generell till detaljerad skala har färgade rutor.

Regionala analyser

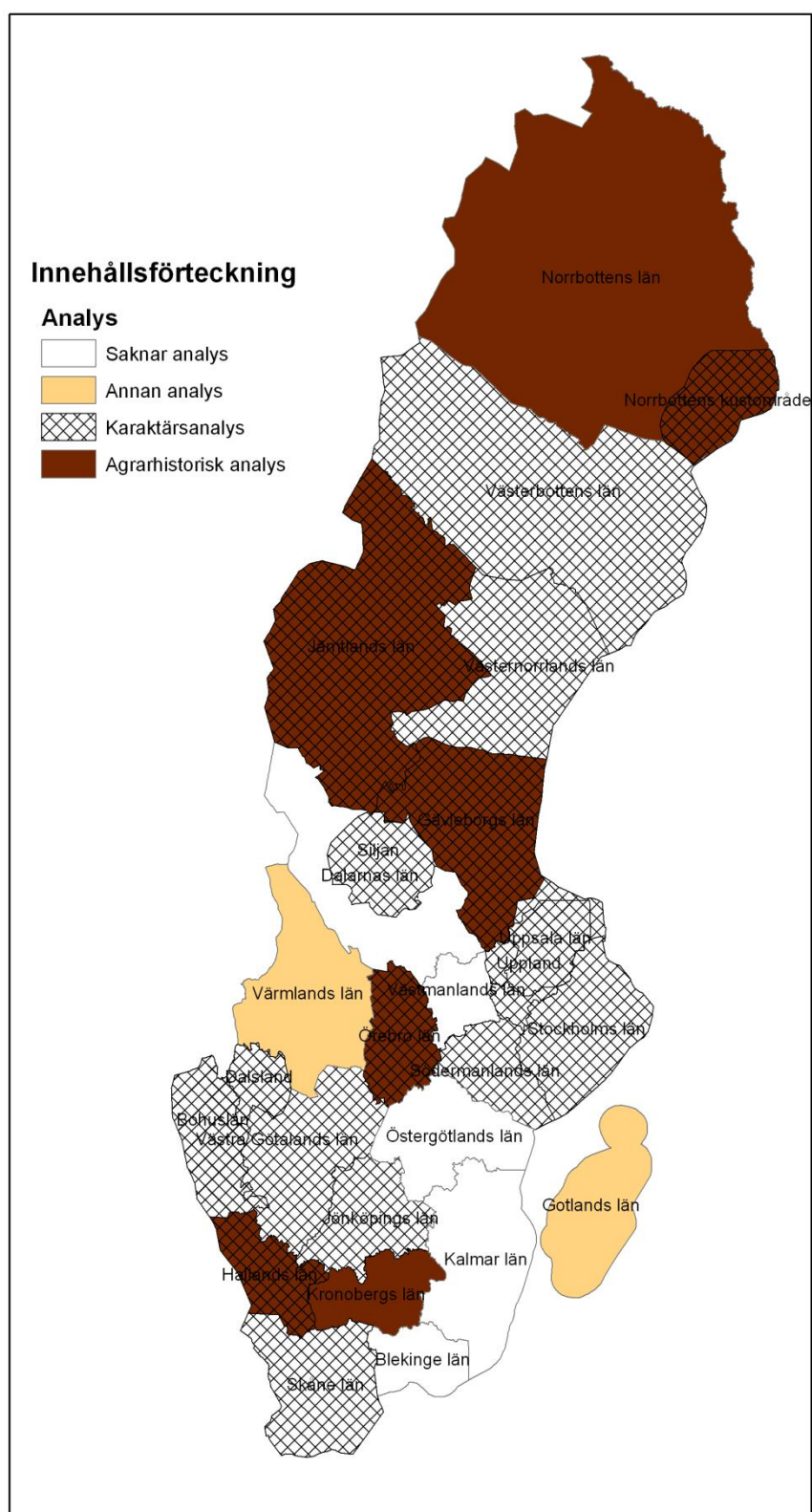
Sammanlagt har 23 individuella regionala karaktärsanalyser samlats in. Regionala arbeten som helt använder en redan existerande analys har sorterats bort för att inte samma analys ska räknas flera gånger. Två av de borttagna regionala analyserna är Vägverksrapporter om vägars drift och underhåll vilka tar sin utgångspunkt i Antonsson 2006, som är en nationell analys. Två av dem är vindbruksplaner som tar sin utgångspunkt i en existerande regional analys (Västerbotten 2010 samt Dalsland 2005). Ytterligare en är en regional analys över Skåne som utgår från vindkraftsutredningens områdesindelning (SOU 1999:75, se ovan). Kvarvarande regionala karaktärsanalyser har en egen analys i botten. Merparten täcker hela län, en täcker t.o.m. hela östra Mellansverige (Östra Mellansverige 2008), en utsträckning som dock inte är markerad på kartorna nedan där dess utsträckning enbart täcker Stockholms län. Sju analyser utgör agrarhistoriska analyser som gjordes innan landskapskonventionen blev aktuell. Fem analyser har en regional frågeställning även om de inte täcker ett helt län; Siljanområdet i Dalarna, Norrbottens kustområde samt landskapen Uppland och Dalsland. Den agrarhistoriska analysen över Bohuslän täcker det tidigare länet Bohuslän som numera ingår i Västra Götalands län. De specifika frågeställningarna dessa arbeten har kring ett geografiskt rum skiljer dem från mellankommunala samarbeten vilka räknas in bland de kommunala analyserna.

Några analyser skulle kunna anses vara regionala analyser då de löper genom större regioner och har en specifik frågeställning, detta gäller framför allt landskapsanalyser för infrastruktur och kring speciella sträckor, ex Mälarens stränder inom Södermanlands län. Då dessa är svåra att knyta till län eller kommuner kommer dessa att diskuteras i ett eget avsnitt.

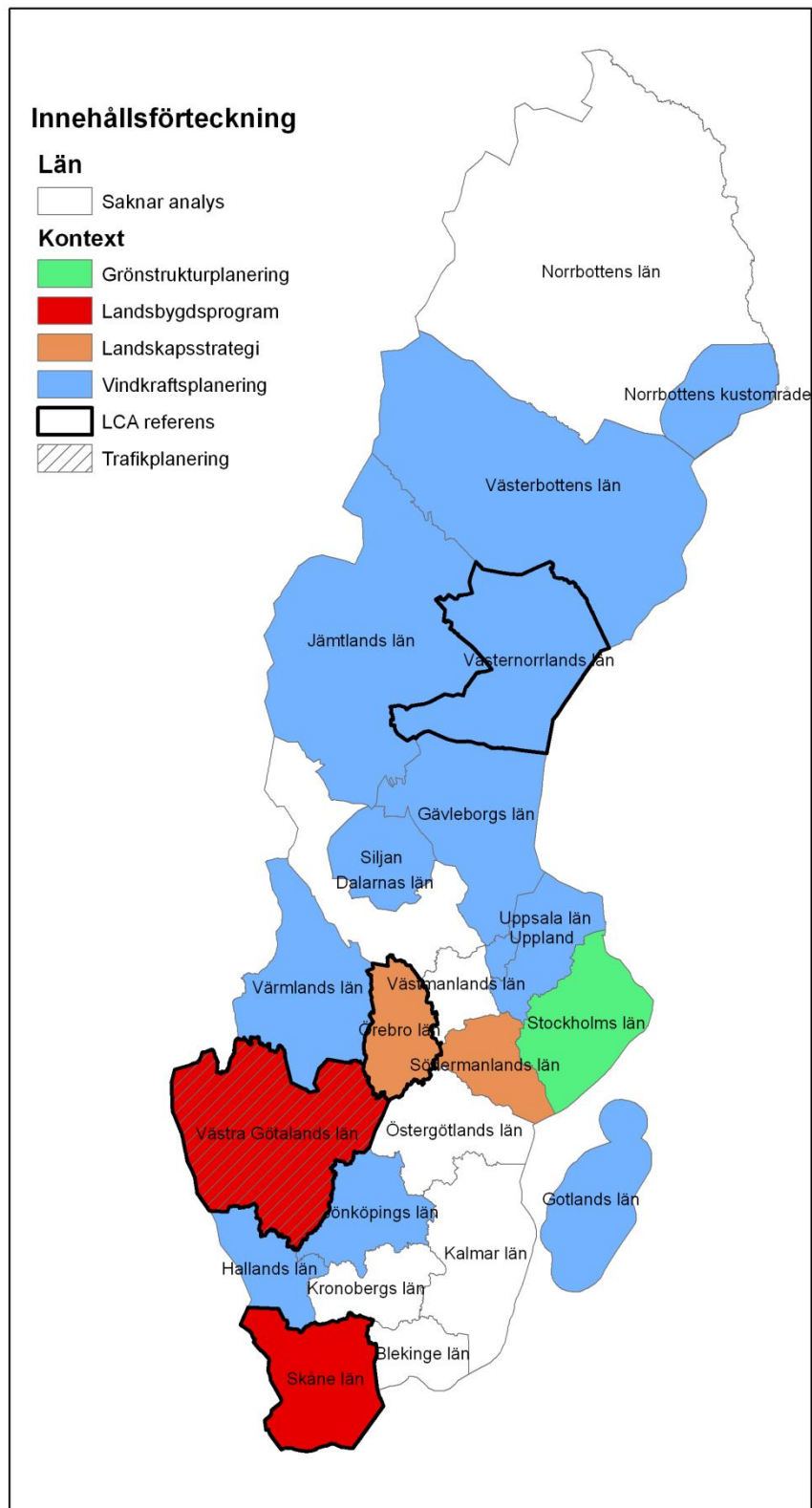
Dialogmoment nämns sällan i de regionala analyserna, deras skala kan göra det svårt att arbeta med medborgardialog. Siljananalysen arbetade dock med dialog med allmänheten på olika sätt; blogg, enkäter och möten, men karaktärsanalysen i sig gjordes aldrig i dialog.

Tab. I. Tabellöversikt- regionala landskapsanalyser i Sverige.

Regional analys	LCA referens	Dialog	ELC referens	Tvärsektor iell inriktning	Kontext	Landskapstyper/ områden	Värderar landskap en
Östra Mellansverige 2008 ¹			X	X	Grönstrukturplan	Områden; Sporrang och egna	Nej
Västerbotten 2010 ²			X		Vindkraftsplanering	Blandar typer och områden	Ja
Norrbottnen 1998 ³					Agrarhistorisk, kulturmiljöplanering	Blandar typer och områden	Nej
Norrbottnens kust och skärgårdsområde 2008 ⁴				X	Vindkraftsplanering	Typer	Ja
Uppland 2011 ⁵	X		X	X	Vindkraftsplanering	Båda	Nej
Södermanland 2010 ⁶			X	X	Landskapsstrategi	Båda, men lånar områden från andra programhandlingar (natur/kultur)	Nej
Jönköping 2009 ⁷			X	X	Vindkraftsplanering	Båda, men saknar tyvärr karta	Delvis
Kronoberg 1998 ⁸					Agrarhistorisk, kulturmiljöplanering	Båda	Nej
Skåne 2007 ⁹	X			X	Landsbygdsprogram	Båda	Delvis
Halland 1998 ¹⁰					Agrarhistorisk, kulturmiljöplanering	Båda, ngt blandade	Nej
Halland 2011 ¹¹			X	X	Vindkraftsplanering	Båda, men områdena inte heltäckande	Ja
Västra Götaland 2006 ¹²	X				Landsbygdsprogram	Båda	Nej
Västra Götaland 2011 ¹³	X		X	X	Trafikplanering	Båda	Ja
Dalsland 2005 ¹⁴					Trafikplanering	Blandar typer och områden	Nej
Bohuslän 2000 ¹⁵					Agrarhistorisk, kulturmiljöplanering	Blandar typer och områden	Nej
Örebro 2002 ¹⁶	X (i metoddokument)				Agrarhistorisk, kulturmiljöplanering	Områden	Nej
Örebro 2010 ¹⁷			X	X	Vindkraftsplanering	Båda	Ja
Siljanområdet 2010 ¹⁸			X	X	Vindkraftsplanering	Typer	Ja
Gävleborg 1998 ¹⁹					Agrarhistorisk, kulturmiljöplanering	Områden	Nej
Gävleborg 2010 ²⁰			X	X	Vindkraftsplanering	Båda	Ja
Västernorrland 2010 ²¹	X		X	X	Vindkraftsplanering	Båda	Ja
Jämtland 2009 ²²			X		Vindkraftsplanering	Typer	Ja
Jämtland 1992/1993 ²³					Agrarhistorisk, kulturmiljöplanering	Områden	Nej

Fig 2. Sammanställningar över regionala landskapsanalyser utifrån analysstyp.

Fig 3. Sammanställningar över regionala landskapsanalyser utifrån kontext.

Kommunala analyser

Av landets 290 kommuner har 100 kommuner genomfört en landskapsanalys om är heltäckande och har grunddragen av en karaktärsanalys. I vissa fall har den kommuntäckande analysen genomförts i samarbete med kringliggande kommuner. Det finns också exempel på kommunala karaktärsanalyser där ingen egen analys genomförs utan man ”återanvänder” istället en regional analys (förekommer exempelvis i Uppsala, Örebro och Skåne län). Generellt sett kan man säga att det är en god sak att ta utgångspunkt i en redan existerande regional karaktärsanalys. Man bör dock betänka att en regional analys i regel är alldeles för generell för att lyfta de kommunala landskapliga frågeställningarna, därför är det viktigt att man fördjupar dessa på en kommunal skala. Ett exempel på hur en sådan fördjupning kan se ut är land annat Karlskogas och Laxås vindbruksplaner där man fördjupat den regionala analysen över Örebro län med en finare områdesindelning.

De kommunala landskapsanalyser vilka har använt en regional karaktärsanalys i sin helhet (14 kommuner) har räknats bort ur följande statistiska genomgång då de regionala analyserna redan har utvärderats ovan. Har man däremot bara delvis utnyttjat en existerande regional analys som man har fördjupat är analysen medtagen, som exemplet Karlskoga. Det finns också exempel på bra karaktärsanalyser som inte är kommuntäckande utan bara gäller vissa delar, som i exempelvis Upplands Väsby och Ronneby kommuner, även dessa har undantagits från denna översikt som behandlar kommuner som minsta enhet.

Totalt 80 kommuner har rapporterat in landskapsarbeten som kan kategoriseras som ”annan analys”, två av dessa har senare gjort karaktärsanalyser; Båstad och Dals-Ed, den senare använder en regional analys över Dalsland. De övriga 78 har inga helhetstäckande karaktärsanalyser med kartmaterial. Det bör poängteras att det kan vara väl genomförda arbeten men att de inte kan sorteras in under detta arbetes frågeställning. Resterande kommuner har inte rapporterat in någon landskapsanalys alls. Tabell över de 100 kommunala karaktärsanalyserna bifogas i bilaga. Det kan inte uteslutas att det finns ytterligare arbeten bland kommunerna som inte har rapporterats in till projektet.

Landskapskonventionen refererades till i 35 kommunala karaktärsanalyser. I de flesta fall är det definitionen på landskap man refererar till, många gånger utan någon kommentar. Man kan utgå ifrån att det har funnits och finns en stor osäkerhet kring vad ratificerandet av landskapskonventionen egentligen innebär och hur man ska förhålla sig till den. I 20 av de kommunala karaktärsanalyserna finns en struktur i analysen som kan anses vara av LCA karaktär, dvs. att man skiljer på generella karaktärstyper och en ytterligare indelning av karaktärsområden. Det är dock bara fem kommuner som refererar till metoden; Motala, Åstorp, Östra Göinge, Hofors och Malmö (i skrivande stund ej klar). Hofors analysen gör trots referensen dock bara en typindelning. I övriga analyser har man arbetat med antingen typer (26 st) eller områden (17 st), eller, vanligast; en sammanblandning av dem båda (26 st).

Trots landskapskonventionens tankar om sektorsöverskridande arbete och starka tyngdpunkt på identitetsskapande aspekter är det bara 11 kommunala karaktärsanalyser som har en ansats att arbeta med ekologiska aspekter i analysen, men egentligen är det bara den från Sunne kommun som gör en stark ansats att göra en tydlig koppling mellan natur och kultur. Nio

karaktärsanalyser belyser identitet på något sätt. Vidare arbetar 42 karaktärsanalyser tydligt med kulturhistoriska aspekter i analysen.

Endast 9 av de kommunala karaktärsanalyserna har en medborgardialog *under analysprocessen tydligt angivet*. Metoderna för medborgardialogen har dock varierat (se textruta nedan). Det är en förhoppning att andelen landskapsanalyser med medborgardeltagande ska öka och bli kvalitativt bättre i framtiden då detta kan anses vara en viktig del i den europeiska landskapskonventionens anvisningar.

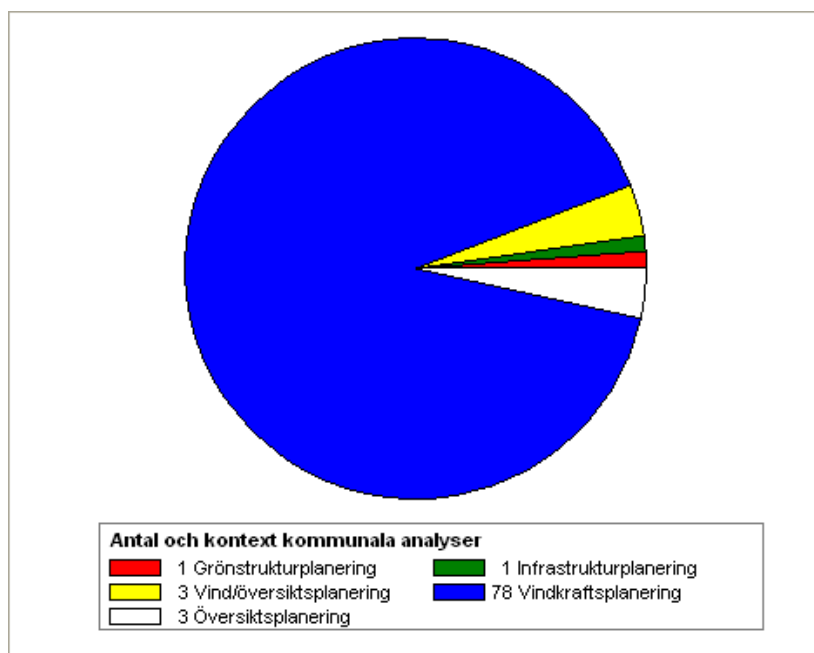

Fig 4. Cirkeldiagram som beskriver syftet med de 86 kommunala karaktärsanalyserna med egen utförd landskapsanalys.

Genomförda dialogmetoder

Habo & Mullsjö – intervjuer och öppna möten med boende och verksamma i kommunerna innan landskapskaraktärerna var fastställda, där ömsesidigt informationsutbyte kunde ske.

Kalmar – Seminarium och workshopar med allmänhet och intressegrupper där en avstämning av arbetsmaterialet har genomförts.

Malmö – Workshopar och bussturer med allmänhet, politiker/och planerare.

Åstorp – Bussturer med allmänhet, politiker och planerare.

Svenljunga – dialogprocess med byalag

Falun – Dialog och diskussionsmöten för kunskapsinhämtning.

Ljusdal – Dialog med byråden under analysarbetet.

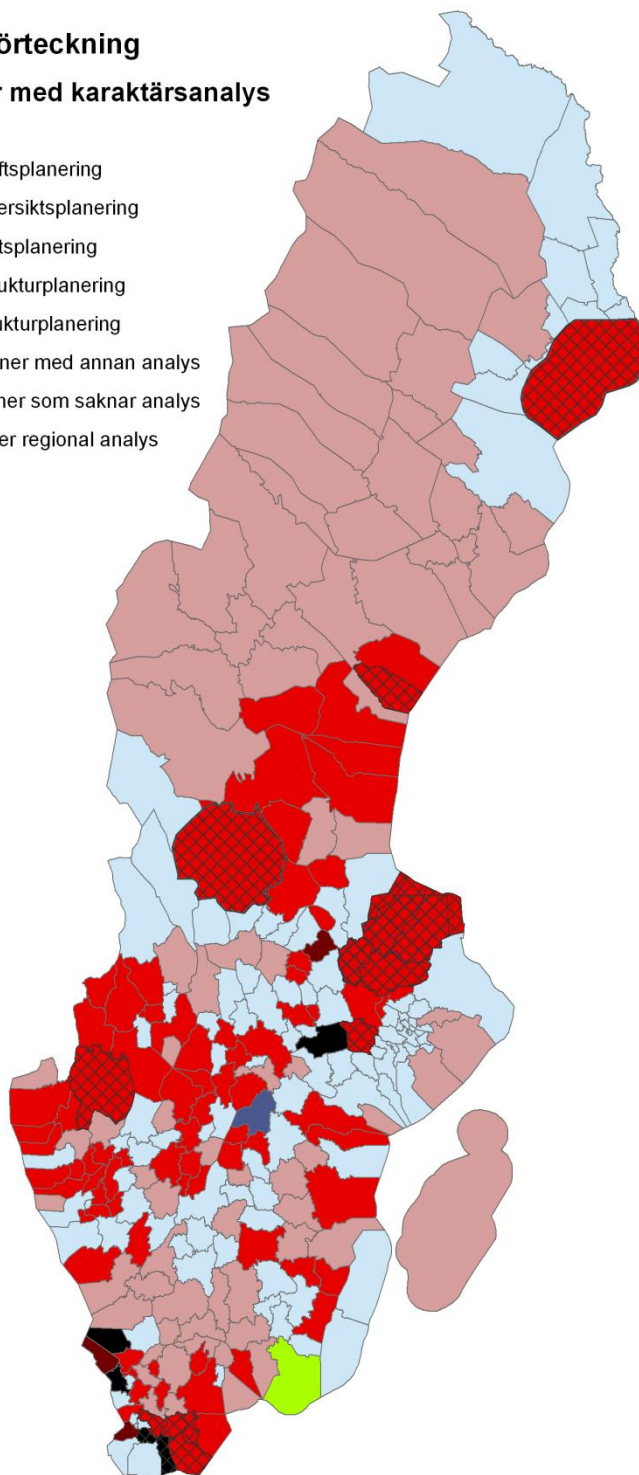
Orsa – Offentligt möte

Innehållsförteckning

Kommuner med karaktärsanalys

Kontext

- Vindkraftsplanering
- Vind/översiktsplanering
- Översiktsplanering
- Grönstrukturplanering
- Infrastrukturplanering
- Kommuner med annan analys
- kommuner som saknar analys
- Använder regional analys

Fig 5. Sammanställning över kommunala landskapsanalyser utifrån kontext.

Karaktärsanalyser i samband med infrastrukturella förändringar

Trafikverket arbetar idag med karaktärsanalyser och har i en pilotstudie i Västra Götalands län introducerat LCA metoden som ett redskap (Trafikverket 2011). Vidare finansierar man ett forskningsprojekt som studerar hur landskapskonventionens intentioner kan arbetas in i landskapsanalyser i infrastrukturella projekt (se Berglund et al. 2011). Däremot finns få äldre karaktärsanalyser gjorda som har kunnat fångas in i denna inventering. Till stor del torde det bero på att landskapsanalys i många trafikverksprojekt inte har genomförts eller inte hanterats som enskilda dokument som man kan återgå till (Antonsson & Åkerskog 2012). En viktig aspekt hos dessa analyser är att de är geografiskt långsträckta och täcker in en smal del av flera kommuner eller till och med län. Detta gör det svårt att sortera in dem under vare sig som regionala eller kommunala analyser. Två av de insamlade analyserna som har hamnat i denna kategori har dock inte med väg- eller järnvägsplanering att göra. En av dessa hänger samman med strategisk bebyggelseplanering; detta gäller den analys som sträcker sig över Mälarens stränder inom Södermanlands län. Ytterligare en hänger samman med grönsstrukturplanering i Stockholms län (Järvakilen).

Det finns sannolikt många fler analyser som har gjorts i samband med planering av både grönsstruktur och infrastruktur som inte har fångats in i denna inventering.

Tab II. Tabellöversikt av karaktärsanalyser i samband med infrastrukturella förändringar.

Område	Kontext	År	Gör egen analys	Indelning karaktärs-typer	Indelning karaktärs-områden	ELC referens
Mälarens stränder i Södermanlands län	Bebyggelseplanering, Utgiven av länsstyrelsen i Södermanlands län Rapport nr 2004:1	2004	X	X		
Upplands Väsby	Grönstrukturplanering, Järvakilen	2010	X	X		X
Trafikverket	Järnvägsplanering, Förstudie Simrishamnsbanan Landskapsanalys, delen mellan Dalby–Tomelilla – (Simrishamn) Utgivningsdatum: 2011-06-28	2011	Använder Det skånska landsbygdsprogrammet	X	X	X
Trafikverket (ingår även i regionala analyser)	Infrastrukturplanering, Landskap i långsiktig p lanering: Pilotstudie i Västra Götaland Publikationsnummer: 2011:122	2011	X	X	X	X
Vägverket	Vägplanering, Nationell stamväg mellan Motala och E4. Översiktlig kulturmiljöanalys, maj 2001	2001	X	X	X	
Banverket	Västra Götalandsbanan	2009	X		X	

Avslutande diskussion

Denna inventering har haft för avsikt att skapa en översikt över de landskapsanalyser som har gjorts och som används i Sverige i olika planeringssammanhang. En viktig frågeställning har varit att försöka urskilja om den europeiska landskapskonventionen har fått någon påverkan i realiteten genom att särskilt studera landskapsanalyserna utifrån:

- Helhetsperspektiv
- Tvärsektoriellt perspektiv vad gäller natur och kultur
- Allmänhetens deltagande i analysen
- Identitetsfrågor

Landskapskonvention refereras till i många landskapsarbeten även om man inte fullföljer konventionens ansatser. Om man följer utvecklingen kronologiskt är det tydligt att den generella kvalitén på landskapsanalyserna ökar efter hand. De konsultfirmor som arbetar med denna typ av storskaliga landskapsanalyser har utarbetat egna metoder och har under åren skaffat sig mer erfarenhet och större säkerhet. De använda metoderna är dock spretiga och disparata. Det saknas beskrivningar av metoder och processer som är transparenta och lättillgängliga och kan underlätta synergieffekter. Både trafikverkets forsknings- och utvecklingsprojekt och det aktuella FoMA projektet ” Utveckling av metod för landskapskaraktärisering” avser att publicera sådana. Sammanfattningsvis kan man säga att det fortfarande finns mycket att göra för att nå fram till de ideal och ansatser som landskapskonventionen anger, framför allt vad gäller demokratifrågor och tvärsektoriellt arbete.

En annan viktig fråga har varit att se med vilka syften landskapsanalyser har genomförts. Här skiljer sig de olika nivåerna på arbeten åt en hel del där de nationella analyserna i regel är forsknings- och utvecklingsarbeten, de regionala utgörs ofta av strategiska arbeten som ska kunna användas ur flera perspektiv och de kommunala i nästan alla fall utgör delar i vindbruksplaner. Det är tydligt att vindkraftsfrågan har gått i spetsen för utvecklingen av landskapsanalyser under de sista åren, vilket kan förklaras med bland annat Boverkets särskilda kommunala planeringsstöd mellan åren 2007 – 2010.

Denna inventering och sammanställning är ett första ansats att tillhandahålla information om de existerande landskapsarbeten som finns. Det är viktigt att dessa inte hamnar i en byrålåda utan regelbundet ajourhålls med verklighetens förändringsprocesser och fördjupas vid behov. Vidare behövs en mer ingående kvalitetsgranskning och uppföljning av dem genomföras. Kunskap om landskapet är en utgångspunkt för all fysisk planeringsverksamhet och därför bör prioriteras av ansvariga myndigheter och forskningsinstitutioner.

Referenser

Antonsson, Hans. 2006. Landskapets karaktärsdrag. En beskrivning för infrastrukturssektorn. Vägverket Publikation 2006:33.

http://publikationswebbutik.vv.se/upload/2243/2006_33_landskapets_karaktarsdrag.pdf

Antonsson, Hans & Åkerskog, Ann. Under utgivning. *Landskapsanalys i infrastrukturplanering Planerares åsikter, värderingar och praktik*. VTI Notat 2012.

Berglund, Ulla; Eriksson, Malin; Nord, Jenny; Butler, Andrew; Antonson, Hans; Hammarlund, Karin; Hedfors Per & Åkerskog, Ann. 2011. *Om landskap och landskapsanalys för väg och järnväg. Ett kunskapsunderlag med fokus på begrepp och exempel*. Rapporter Institutionen för stad och land nr 1/2011. Ultuna. http://pub.epsilon.slu.se/8253/1/berglund_u_110707.pdf

Boverket 2011a. *Miljöbedömningar av kommunala planer om vindkraft* 2010:37.

<http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2011/Miljobedomning-av-oversiktsplaner-for-vindkraft/>.

Boverket 2011b. *Medborgardialog om vindkraft – exempel från sju kommuner*.

<http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2011/Medborgardialog-om-vindkraft/>

Carlsson, Dan. 1987. Regionindelning av det agrara kulturlandskapet i Sverige. Publicerad i: *Natur- og kulturlandskapet i arealplanleggingen. 1. Regioninndeling av landskap nr. Miljørapport 1987:3*, s. 353-389. København, Solna, Nordisk Ministerråd.

The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage. 2002. *Landscape Character Assessment. Guidance for England and Scotland (and Topic Papers)*. Prepared on behalf of The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage. By Carys Swanwick, Department of Landscape, University of Sheffield and Land Use Consultants.

<http://www.naturalengland.org.uk/ourwork/landscape/englands/character/default.aspx>

Nord, Jenny & Sarlöv Herlin, Ingrid. 2011. Utveckling av metod för landskapskaraktärisering. I (red): Persson, Jesper: *Projektredovisning inom FoMAprogrammet Bebyggd miljö. Rapportering av 2010 års projekt*. LANDSKAP TRÄDGÅRD JORDBRUK. Rapportserie. Alnarp.

http://pub.epsilon.slu.se/8288/1/persson_j_110822.pdf

Nordiska ministerrådet 1977. *Naturgeografisk regionindelning av Norden*. (NU-serien. B, 1977:34). Stockholm.

Nordiska ministerrådet. 1984. *Naturgeografisk regionindelning av Norden*. 2. uppl. Oslo, Stockholm, Nordiska ministerrådet.

Sarlöv Herlin, Ingrid . 2012. *Landskap för mångbruk. Erfarenheter från England*. Formas förlag.

Sporrong, Ulf & Ekstam, Urban. 1995. *Svenska landskap*. Solna, Statens naturvårdsverk.

Sporrong, Ulf. 1996. *Odlingslandskap och landskapsbild*. Studier till Kulturmiljöprogram för Sverige. Stockholm, Riksantikvarieämbetet.

Sveriges Nationalatlas. 1994. *Kulturlandskapet och bebyggelsen*. Bokförlaget Bra Böcker, Höganäs

Trafikverket. 2011. *Landskap i långsiktig planering*. Pilotstudie i Västra Götaland. Preliminär version 2011-07-07. <http://www.trafikverket.se/landskap>

www.boverket.se. <http://www.boverket.se/Planera/planeringsfragor/Vindkraft/> 2012 01 26.

www.raa.se. http://www.raa.se/cms/extern/eu_internationellt/euoparadet/inget_namn.html 2012 01 26

Referenser till de regionala analyserna

---

¹ *Östra Mellansverige 2008. Grönstruktur och landskap i regional utvecklingsplanering*. Regionplane- och trafikkontoret. Stockholms Läns Landsting. RAPPORT 9:2008.

² *Västerbotten 2010*. Projekt Vindbruk. Bilaga 3. *Landskapskaraktärisering Västerbottens län*. Länsstyrelsen i Västerbottens län. <http://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/SiteCollectionDocuments/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/planfragor/Vindkraft/Landskapskaraktarer%20Vasterbottens%20lan%20Rev%20Jan%202011.pdf>

³ *Norrbotten 1998*. Höglin, Stefan. 1998. *Agrarhistorisk landskapsanalys över Norrbottens län*. Rapport/Landskapsprojektet, Riksantikvarieämbetet, Kunskapsavdelningen nr. 1998:6.

⁴ *Norbottens kust och skärgårdsområde 2008*. Vindkraftsutredning av Haparanda, Kalix, Luleå och Piteå kommuner. <http://www.pitea.se/Sidmappar/41222/Vindkraftfolderlag.pdf>.

⁵ *Uppland 2011*. Uppsala, Heby, Östhammars och Tierps kommuner. Karaktärslandskap i Uppland. Landskapskaraktärisering för bedömning av landskapsbild.

⁶ *Södermanland 2010*. Landskapsstrategi för Länsstyrelsen i Södermanlands län 2010-2014. <http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/Sv/publikationer/2010/Pages/landskapsstrategi-for-lansstyrelsen-i-sodermanlands-lan.aspx>

⁷ *Jönköping 2009*. Landskapskaraktärisering. Länsstyrelsen i Jönköpings län. http://www.lansstyrelsen.se/jonkoping/Sv/publikationer/rapporter/2009/Pages/2009_48.aspx

⁸ *Kronoberg 1998*. Höglin, Stefan. 1998. *Agrarhistorisk landskapsanalys, Kronobergs län*. Rapport/Landskapsprojektet, Riksantikvarieämbetet, Kunskapsavdelningen nr. 1998:1.

⁹ Skåne 2007. Det skånska landsbygdsprogrammet. Länsstyrelsen i Skåne län. http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/publikationer/2007/Pages/Det_skanska_landsbygdsprogrammet.aspx

¹⁰ *Halland 1999*. Frisk, Michael & Larsson, Krister. 1999. *Agrarhistorisk landskapsanalys över Hallands län*. Rapport/Landskapsprojektet, Riksantikvarieämbetet, Kunskapsavdelningen nr. 1999:7.

-
- ¹¹ Halland 2011. *Vindkraft i Hallands län*. Länsstyrelsen i Hallands län 2011:22.
<http://www.lansstyrelsen.se/halland/Sv/publikationer/rapporter/rapporter-2011/Pages/201122---vindkraft-i-halland.aspx>
- ¹² *Västra Götaland 2006*. Landsbygdsanalys i Västra Götalands län.
http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/Sv/publikationer/2006/Pages/2006_84.aspx?keyword=landskapsanalys
- ¹³ *Västra Götaland 2011*. Trafikverket. *Landskap i långsiktig planering*.
<http://www.trafikverket.se/landskap>
- ¹⁴ *Dalsland 2005*. Dalslands vägmiljöer – gestaltungsprogram. Trafikverket 2005:63.
http://publikationswebbutik.vv.se/shopping/ShowItem_573.aspx
- ¹⁵ *Bohuslän 2000*. Franzén, Britt-Marie; Lindholm, Kristina; Uddén, Jan & Carlsson, Helene 2000. Agrarhistorisk landskapsanalys över f.d. Göteborgs och Bohus län. *Rapport/Landskapsprojektet, Riksantikvarieämbetet, Kunskapsavdelningen* nr.2000:8.
- ¹⁶ *Örebro 2002*. Jansson, Ulf. 2002. Örebro län: Ett län med många landskap. *Program för Kulturmiljövård i Örebro län, del 2* (Publikation:2002:22).
http://www.lansstyrelsen.se/orebro/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/byggnadsvard/kulturmiljo/program-for-kulturmiljovard/Pages/del_2_ett_lan_med_manga_landskap.aspx
- ¹⁷ *Örebro 2010*. Landskapsanalys för vindkraft. Länsstyren i Örebro län. 2010:7.
http://www.lansstyrelsen.se/orebro/Sv/publikationer/2010/Pages/2010_7.aspx
- ¹⁸ *Siljan 2010*. Vindkraft kring Siljan. En landskapsbedömning. Länsstyrelsen i Dalarnas län.
<http://www.lansstyrelsen.se/dalarna/Sv/publikationer/Rapporter-2010/Pages/vindkraft-kring-siljan-%E2%80%93-en-landskapsbedomning-.aspx>
- ¹⁹ *Gävleborg 1998*. Höglin, Stefan (1998b). *Agrarhistorisk landskapsanalys över Gävleborgs län*. Rapport/Landskapsprojektet, Riksantikvarieämbetet, Kunskapsavdelningen nr. 1998:5.
- ²⁰ *Gävleborg 2010*. Landskapet i Gävleborg - regional landskapsanalys ur ett vindkraftsperspektiv. Länsstyrelsen Gävleborg. Rapport 2010:21.
- ²¹ *Västernorrland 2010*. Regional Landskapsanalys. Länsstyrelsen Västernorrland 2010:27.
<http://www.lansstyrelsen.se/vasternorrland/Sv/publikationer/2010/Pages/landskapsanalys-for-vasternorrlands-lan.aspx>
- ²² *Jämtland 2009*. Bramme, A. 2009. Vindkraft i Jämtland.
http://www.lansstyrelsen.se/jamtland/SiteCollectionDocuments/Sv/miljo-och-klimat/klimat-och-energi/vindkraft/planeringsstod/RapportVindkraft_i_Jamtland.pdf
- ²³ *Jämtland 2002/2003*.
Antonson, Hans (1992). *Jämtlands agrarlandskap i historisk tid : försök till en regional indelning baserad på de äldre lantmäteriakterna för tiden 1650-1899 : rapport*. Östersund, Jämtlands läns museum.
Antonson, Hans (1993). *Jämtlands äldre agrarlandskap: försök till en regional indelning baserad på lantmäteriakter för tiden 1650-1899*. Östersund, Kulturmiljöenheten vid Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Uppdrags- givare	Antal kommuner	Analysens sammanslag- ning	År	Gör egen analys	Indelning karaktärs- typer	Indelning karaktärs- områden	Både typer och områden	Blandar områden och typer	Ekologisk ansats	Kultur- historisk ansats	Använder identitet	Dialog/ medverkan	LCA nämns	ELC nämns	Tillgänglig
Ale kommun	1	Vindkrafts- planering	2011		1		1							1	Via kommunens hemsida
Alingsås kommun	1	Vindkrafts- planering	2011		1		1			1				1	Via kommunens hemsida
Arvika kommun	1	Vindkrafts- planering	2011		1	1				1					Via kommunens hemsida
Åsersunds kommun	1	Vindkrafts- planering	2008		1			1		1					Via kommunens hemsida
Bolebygds kommun	1	Vindkrafts- planering	2011		1		1								Via kommunens hemsida
Bästa kommun	1	Översikts- planering	2005		1		1			1					Via kommunens hemsida
Eda kommun	1	Vindkrafts- planering	2010		1	1				1					Via kommunens hemsida
Estskilna kommun	1	Översikts- planering	2011		1		1			1					Arbetsmaterial, ej publicerat
Essunga kommun	1	Vindkrafts- planering	2010		1									1	Via kommunens hemsida
Falköpings kommun	1	Vindkrafts- planering	2008		1	1									Via kommunens hemsida
Falu kommun	1	Vindkrafts- planering	2010		1	1				1	1		1	1	Via kommunens hemsida
Häbo och Mullsjö kommuner	2	Vindkrafts- planering	2010 & 2011		2			2		2			2		Arbetsmaterial, ej publicerat
Hälsjöbe- rgrs och Köpings kommuner	2	Vindkrafts- planering	2011		2			2		2				2	Arbetsmaterial, ej publicerat
Heby kommun	1	Vindkraftspla- nering		Använder LCA Uppsala											Via kommunens hemsida
Helsingborgs stad	1	Översikts- planering, används till vindbrutsplo- nen	2000		1			1							Via kommunens hemsida
Höfers kommun	1	Översikts- planering	2011		1	1				1			1	1	Arbetsmaterial, ej färdigt
Hudikvalvs kommun	1	Vindkrafts- planering	2011		1		1			1					Ej publicerat på hemsidan
Härnäs kommun	1	Vindkrafts- planering	2011		1	1									Via kommunens hemsida
Högnäs kommun	1	Vindkrafts- planering	2000		1		1								Via kommunens hemsida
Högsby kommun	1	Vindkrafts- planering	2010		1		1								Via kommunens hemsida
Höör kommun	1	Vindkraftspla- nering	2010		1		1			1					Via kommunens hemsida
Kalmar kommun	1	Vindkrafts- planering	2011		1	1				1		1			Via kommunens hemsida
Karlskronas kommun	1	Vindkrafts- planering	2006		1	1									Via kommunens hemsida
Karlskoga kommun	1	Vindkrafts- planering	2011		1		1			1				1	Ej publicerat på hemsidan
Karlskrona kommun	1	Grönstruk- turplan	2008		1	1				1	1				Via kommunens hemsida
Karlshamn kommun	1	Vindkrafts- planering	2008		1		1								Via kommunens hemsida
Kils kommun	1	Vindkrafts- planering	2011		1		1							1	Via kommunens hemsida
Kristianstads kommun	1	Vindkrafts- planering	2008		1		1								Via kommunens hemsida
Kristinehamns kommun	1	Vindkrafts- planering	2008		1	1									Via kommunens hemsida
Kungälv kommun	1	Vindkrafts- planering	2010		1		1							1	Via kommunens hemsida
Kävlinge kommun	1	Översiktsplan- ering	2010		1	1									Via kommunens hemsida
Laxå kommun	1	Vindkrafts- planering	2011		1		1								Via kommunens hemsida
Lekebergs kommun	1	Vindkrafts- planering	2011		1	1								1	Via kommunens hemsida

